



Отримано: 24 серпня 2023 р.

Прорецензовано: 12 вересня 2023 р.

Прийнято до друку: 15 вересня 2023 р.

e-mail: roksolana_veklyn@ukr.net

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0001-8557-8298>

DOI: 10.25264/2311-5149-2023-30(58)-64-68

Паславська Р. Ю., Лоїк Р. В., Клек А. Р. Фактори та передумови удосконалення системи адміністрування податків в контексті цифровізації та розвитку фінтеху в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острого : Вид-во НаУОА, вересень 2023. № 30(58). С. 64–68.

УДК: 336.225

JEL-класифікація: E62, H25.

Паславська Роксолана Юрївна,*кандидат економічних наук, доцент,**доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту**Львівського національного університету імені Івана Франка***Лоїк Роман Володимирович,***аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту**Львівського національного університету імені Івана Франка***Клек Анатолій Романович,***аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту**Львівського національного університету імені Івана Франка***ФАКТОРИ ТА ПЕРЕДУМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ФІНТЕХУ В УКРАЇНІ**

Система фінтех є актуальною та важливою складовою життя суспільства, оскільки вона стосується використання цифрових технологій в усіх бізнес-процесах, зокрема й у сфері оподаткування. У статті виокремлено фактори та передумови розвитку системи фінтех в адмініструванні податків в Україні. Охарактеризовано основні напрями цифровізації вітчизняної системи адміністрування податків. Визначено, що основними перевагами діджиталізації адміністрування податків є зменшення витрат на адміністрування податкових платіжків та підвищення ефективності роботи податкових органів, а основними недоліками – значні бюджетні видатки на модернізацію та реалізацію проектів діджиталізації системи адміністрування податків, а також ймовірність несанкціонованого витоку конфіденційної інформації про платників податків та особливості їх господарської діяльності.

Ключові слова: фінтех, адміністрування податків, електронний кабінет платника податків, Е-акциз, система електронного адміністрування ПДВ.

Roksolana Paslavska,*Ph. D. (Economics), Associate Professor,**Ivan Franko National University of Lviv***Roman Loik,***Postgraduate student,**Ivan Franko National University of Lviv***Anatoliy Klek,***Postgraduate student,**Ivan Franko National University of Lviv***FACTORS AND PREREQUISITES FOR THE IMPROVEMENT OF THE TAX ADMINISTRATION SYSTEM IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION AND FINTECH DEVELOPMENT IN UKRAINE**

The fintech system is a relevant and important component of society's life, as it concerns the use of digital technologies in all business processes, including in the field of taxation. Digital technologies in tax administration contribute to more comfortable and convenient interaction between taxpayers and tax authorities, reducing administrative costs, and increasing the efficiency of tax administration. Various means of digitization, such as electronic tax declarations, online payments, electronic receipts and others, make the process of tax administration more transparent and efficient.

The article highlights the factors and prerequisites for the development of the fintech system in tax administration in Ukraine. The article describes the main directions of digitalization of the domestic tax administration system. The peculiarities of the functioning of the taxpayer's electronic office, the online service "Pulse", the chat-bot "Infotax", and the E-excise system are characterized in the article. Perspective directions of digitalization in the field of taxation in Ukraine are defined.

This article determined the main advantages and disadvantages of the digitalization of the tax administration system in Ukraine. The reduction of costs for the administration of tax payments and the improvement of the efficiency of the work of tax authorities are the main advantages of the digitalization of tax administration. Significant budget expenditures for the modernization and implementation of digitization projects for the tax administration system are the main disadvantages. The

main threat is related to the risk of cyber-attacks on electronic databases and information systems, which can lead to the unauthorized leakage of confidential information about taxpayers and the peculiarities of their economic activities.

Keywords: *fintech, tax administration, electronic tax payer's office, E-excise, electronic VAT administration system.*

Постановка проблеми. Інтеграція фінансового та технологічного секторів економіки стала підґрунтям для виникнення та розвитку фінтех (англ. FinTech), що, у свою чергу, обумовило потужну модернізацію ринків платіжних, банківських, страхових, інвестиційних послуг. Система фінтех – це взаємопов'язана сукупність технологій та інноваційних продуктів, які застосовуються в фінансовому секторі або ж використовуються для того, щоб допомогти суб'єктам господарювання керувати фінансовими аспектами свого бізнесу, включаючи нові програми та додатки, процеси, бізнес-моделі тощо.

Розвиток системи фінтех у сфері оподаткування є особливо актуальним, оскільки ця сфера є однією з найбільш важливих для будь-якої держави у забезпеченні економічного розвитку та стабільності. Цифрові технології у податковому адмініструванні сприяють більш комфортній та зручній взаємодії платників податків з податковими органами, зменшенню адміністративних витрат, а також підвищенню ефективності адміністрування податків. Різноманітні засоби цифровізації, як-от: електронні податкові декларації, онлайн-платежі, електронні квитанції та ін. – роблять процес адміністрування податків більш прозорим і ефективним.

Однак разом із новими можливостями в результаті застосування досягнень фінтех у процесі адміністрування податків створюється нові виклики як для податкових органів, так і платників податків.

– **Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Розвиток системи фінтех є предметом активного обговорення серед науковців, економістів, представників бізнес-спільнот на науково-практичних конференціях, в засобах масової інформації тощо. Використання інструментів фінтех у сфері оподаткування досліджували у своїх працях такі вітчизняні автори, як С. Волосович [наявність та доступність смартфонів, мобільних додатків до них, мобільного інтернету;

- розвиток та поширення соціальних мереж;
- зростання трудової міграції та, як наслідок, збільшення обсягів грошових переказів;
- незадоволеність фінансовими послугами та зниження рівня довіри населення до фінансово-кредитних установ;
- розвиток альтернативних видів платежів (через платіжні термінали, цифрові та електронні гаманці, QR-платежі, мобільні та безконтактні платежі, криптовалюти тощо);
- нові бізнес-моделі;
- розвиток штучного інтелекту та ін.

У сучасних реаліях смартфон став незамінним атрибутом життя багатьох людей. Завдяки смартфонам, доступності швидкого та якісного інтернету, наявності різних мобільних додатків, розвитку соціальних мереж значно зріс обсяг даних, якими обмінюються люди щохвилини. Можна сказати, що телефон – це квиток у світ фінансових послуг, адже з його допомогою дуже легко та зручно здійснювати платежі та перекази, отримувати фінансову інформацію й, взагалі, користуватися цілим спектром мобільних фінансових послуг.

У соцмережах користувачі часто поширюють інформацію про себе, свої вподобання, захоплення, освіту, працевлаштування, дозвілля тощо. Часто фінтех-компанії збирають та аналізують саме цю інформацію, оскільки це значно більше, ніж може запропонувати будь-яка інша офіційна база даних. Після аналізу даних компанія здійснює скоринг та може пропонувати персоналізовані послуги або продукти своїм потенційним клієнтам. Крім того, фінтех-компанії використовують чат-бот технології у мобільних додатках як стандарт для обслуговування клієнтів. Ці платформи допомагають навчати та інформувати споживачів.

Застосування штучного інтелекту, чат-ботів створює можливості для автоматизації багатьох фінансових послуг. Роботи систематично вдосконалюються, щоб більш якісно виконувати визначені завдання. Фінансові послуги є хорошим середовищем для штучного інтелекту. Часто з'являються боти у контакт-центрах фінансово-кредитних установ, які відповідають на клієнтські запити та звернення, що сприяє підвищенню рівня фінансової грамотності користувачів. Крім того, штучний інтелект у фінансових послугах може діяти для виявлення та попередження шахрайства.

Використання інструментів фінтех в адмініструванні податків сприяє автоматизації цього процесу, що, в свою чергу, забезпечує підвищення фіскальної ефективності системи адміністрування платежів податкового характеру, оскільки зменшуються витрати на їх справляння.

Розвиток фінтех в адмініструванні податків в Україні може бути зумовлений такими передумовами:



- поступова цифровізація всіх сфер суспільства спонукає державні органи до використання новітніх технологій. В процесі адміністрування податків це проявляється у впровадженні електронних систем обліку, звітності, сплати податкових платежів тощо;
- фінтех забезпечує автоматизацію багатьох рутинних процесів, пов'язаних з обробкою податкової інформації, що сприяє зменшенню кількості помилок та затрат часу на аналіз цієї інформації;
- електронні платформи та додатки дозволяють платникам податків легко та зручно подавати декларації, здійснювати платежі та, взагалі, взаємодіяти з податковими органами в онлайн-режимі;
- використання інструментів фінтех сприяє зменшенню можливостей для корупції, оскільки більша частина процесів є автоматизованими та прозорими;
- молоді та цифрограмотні громадяни більш відкриті до використання онлайн-сервісів та додатків, що полегшує їм взаємодію з податковими органами через фінтех інструменти;
- впровадження інструментів фінтех забезпечує спрощення та оптимізацію процесів адміністрування податків;
- багато країн вже успішно використовують фінтех для адміністрування податків. Україна, у свою чергу, може вивчати та адаптувати переваги міжнародного досвіду для своїх потреб.

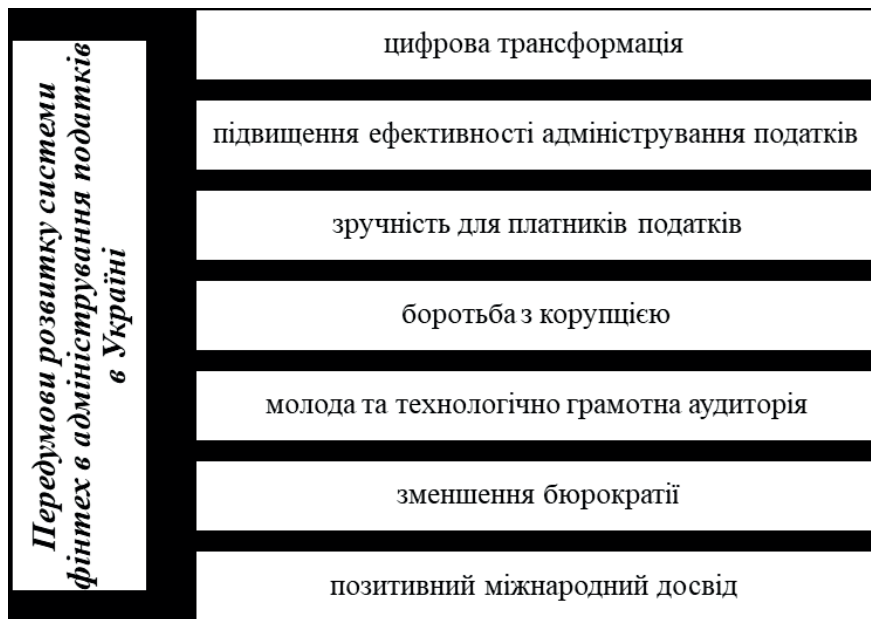


Рис. 1. Передумови розвитку системи фінтех в адмініструванні податків в Україні

Джерело: складено авторами.

Проте важливо також враховувати виклики та ризики, пов'язані з розвитком фінтех в адмініструванні податків, зокрема, такі як кібербезпека, захист персональних даних, а також доступність для тих груп населення, які можуть бути менше орієнтовані на використання цифрових технологій.

В Україні перспективними напрямками цифровізації у сфері оподаткування є такі:

- модернізація контакт-центру ДПС;
- розширення функціоналу е-кабінету платника податків та оновлення його інтерфейсу користувача;
- запуск нового формату спрощеної системи оподаткування «Smart ФОП»;
- запровадження електронного аудиту (Е-аудит) за допомогою електронного стандарту звітності для обміну даними бухгалтерського обліку;
- створення електронної системи стеження за обігом алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин для електронних сигарет (Е-акциз) [можна працювати на персональному комп'ютері або смарт-пристрої без особливого програмного забезпечення];
- працює цілодобово, в режимі онлайн, без відвідування центру обслуговування платників, безкоштовно;
- забезпечує автоматичне формування архіву електронних копій звітів, квитанцій та інших документів;
- надає можливість платнику податків подавати звернення на отримання індивідуальних податкових консультацій в електронній формі;
- у режимі реального часу платник може отримати доступ до особистої інформації, а саме: отримати відомості про суми отриманих доходів і утриманих податків, стан поданої звітності тощо.



- За даними ДПСУ електронним кабінетом щомісяця користуються близько 5 млн платників податків [жодних витрат на паперові марки;
- автоматизація обліку;
- можливість перевірки через «Дію» підакцизного товару щодо його легальності та сплати акцизного податку;
- зменшення фальсифікації продукції.

Однак виробники підакцизних товарів пропонують запровадити такі нововведення після закінчення воєнного стану в Україні, оскільки для виконання вимог цього майбутнього закону їм потрібно придбати нове обладнання, яке є дорогим і під час війни створює додатковий фінансовий тягар для бізнесу.

Варто згадати, що процес цифровізації адміністрування податків в Україні розпочався саме з адміністрування непрямих податків за рахунок впровадження в дію системи електронного адміністрування ПДВ. Впровадження електронних податкових накладних з ПДВ в тестовому режимі розпочалося ще з 1 січня 2015 р., а з 1 липня 2015 р. – на постійній основі. Впровадження СЕА ПДВ сприяє зменшенню випадків податкового шахрайства, пов'язаних з використанням фіктивних податкових накладних, та значно збільшило величину податкових зобов'язань суб'єктів господарювання із ПДВ.

Отже, з одного боку, розвиток фінтех в адмініструванні податків сприяє удосконаленню та спрощенню процесу справляння податкових платежів, а з іншого – має певні недоліки та проблеми. Виділимо деякі з них:

- нерівномірний доступ до технологій та інтернет-ресурсів. Не всі суб'єкти господарювання мають доступ до необхідних технологій, щоб ефективно використовувати електронну систему оподаткування. Таким чином, створюються нерівні умови для сплати податкових платежів. Наприклад, в гірській та сільській місцевостях, як правило, низький рівень розвитку телекомунікаційної інфраструктури, що створює певні обмеження прав та, відповідно, нерівні умови сплати податкових платежів для платників цієї місцевості [проблема захищеності персональних даних, підвищення ризику кібератак і, як результат, ймовірність несанкціонованого витоку конфіденційної інформації про особливості господарської діяльності платників податків;

- збільшення бюджетних видатків на модернізацію та діджиталізацію системи адміністрування податків;
- збільшення витрат платників податків на встановлення програмних продуктів;
- низький рівень обізнаності платників податків щодо електронних послуг та особливостей користування ними;
- ймовірність збоїв, зависань програмних продуктів тощо.

Висновки. Розвиток фінтех в адмініструванні податків в Україні разом з перевагами має свої недоліки та загрози, які потрібно враховувати під час розробки та впровадження в процес адміністрування податків нових електронних сервісів та вдосконалення діючих.

Отже, безсумнівно, у ХХІ ст. більшість сервісів податкового обслуговування мають переходити в цифровий формат, що створює зручні та комфортні умови взаємодії платників податків та податкових органів, спрощує та вдосконалює процес адміністрування податків. Однак при цьому важливо, щоб остаточні рішення про запровадження нових технологій, процесів автоматизації або зміну функціоналу приймалися після детальних експертних обговорень, консультацій та погоджень із бізнес-спільнотою.

Література:

1. Волосович С. Фінансові технології податкового адміністрування / С. Волосович, А. Василенко, В. Чубаєвський. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2019. № 4. С. 5–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2019_4_3

Volosovych, S., Vasylenko, A. & Chubaievskiy, V. (2019) Finansovi tekhnolohii podatkovoho administruvanni. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelnno-ekonomichnoho universytetu*, 4, 5-15. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2019_4_3 [in Ukrainian].

2. Крисоватий А. І. Партиципаторний бюджет як елемент діджиталізації фіскального простору України / А. І. Крисоватий, Н. Г. Синютка. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 110–124.

Krysovatyj, A.I., & Syniutka, N.H. (2019). Partytsypatoryni biudzhety yak element didzhytalizatsii fiskalnoho prostoru Ukrainy [Крихівська Н. О. Аналіз ефективності податкових надходжень за умов експансії цифрових технологій. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/264>

3. Krykhivska, N.O. (2021). Analiz efektyvnosti podatkovykh nadkhodzhen za umov ekspansii tsyfrovyykh tekhnolohii [Analysis of the effectiveness of tax revenues under the conditions of the expansion of digital



technologies]. *Ekonomika ta suspilstvo*, Vyp.25. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/264> [in Ukrainian].

4. Луцик А., Синютка Н. Діджиталізація фіскальних процесів: теоретичні підходи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Економічне майбутнє України очима молодих дослідників». 2018. С. 91–94.

Lutsyk, A.I., & Syniutka, N.H. (2018). Didzhytalizatsiia fiskalnykh protsesiv: teoretychni pidkhody [Синютка Н. Г. Трансформація оподаткування та податкових процедур в інформаційному суспільстві: теоретичний концепт. *Облік і фінанси*. 2019. № 3. С. 100–106 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2019_3_14

5. Syniutka, N.H. (2019). Transformatsiia opodatkuвання ta podatkovykh protsedur v informatsiinomu suspilstvi: teoretychni kontsept [Transformation of taxation and tax procedures in the information society: theoretical concept]. *Oblik i finansy*, 3, 100-106. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2019_3_14 [in Ukrainian].

6. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>

Ofitsiyni sait Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy [Official website of the State Tax Service of Ukraine] Retrieved from <https://tax.gov.ua/> [in Ukrainian].

7. Про забезпечення електронної простежуваності обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах: Проект Закону України № 8286 від 15.12.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=8286&conv=9>

Pro zabezpechennia elektronnoi prostezhuvanosti obihu alkoholnykh napoiv ta tiutiunovykh vyrobiv, ridyn, shcho vykorystovuiutsia v elektronnykh syharetakh: Proekt Zakonu Ukrainy № 8286 vid 15.12.2022 [Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України у зв'язку із запровадженням електронної простежуваності обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах: Проект Закону України № 8287 від 15.12.2022. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЛІ08518І?an=1>

8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України у зв'язку із запровадженням електронної простежуваності обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах: Проект Закону України № 8287 від 15.12.2022. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЛІ08518І?an=1>

Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh inshykh zakoniv Ukrainy u zviazku iz zaprovadzhenniam elektronnoi prostezhuvanosti obihu alkoholnykh napoiv, tiutiunovykh vyrobiv ta ridyn, shcho vykorystovuiutsia v elektronnykh syharetakh: Proekt Zakonu Ukrainy № 8287 vid 15.12.2022]. On amendments to the Tax Code of Ukraine and some other laws of Ukraine in connection with the introduction of electronic traceability of the circulation of alcoholic beverages, tobacco products and liquids used in electronic cigarettes: Draft Law of Ukraine No. 8287 dated 12.15.2022]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/ЛІ08518І?an=1> [in Ukrainian].